

TEHNOLOŠKI LIST RIČEK

Riček ali toter je enoletnica iz družine križnic (Brassicaceae). Razvejano rahlo dlakavo steblo izrašča iz listne rozete od 30 do 100 cm visoko. Kot zdravilna rastlina se uporablja v obliki olja, ki ga pridobivajo s stiskanjem semena. To zelišče deluje pri želodčnih težavah – blagodejno vpliva na dolgotrajne rane na želodcu ali dvanajsterniku, znižuje holesterol, uporablja se za kožne bolezni, primerno je za diabetike, odličen je kot antioksidant. Olje je vir esencialnih maščobnih kislin, posebno omega-3.

Riček ni zahtevna poljščina na lokacijah, kjer se prideluje tradicionalno (višje ležeče površine na Koroškem). Dobro uspeva na višji nadmorski višini, v sušnem in vlažnem podnebjju ter na različnih tipih tal, razen na zelo težkih in organskih tleh. Sušne razmere v stadiju cvetenja vplivajo na zmanjšanje pridelka, zadostna količina vlage v stadiju polnjenja semen pa pripomore k večjemu deležu olja v pridelku. Pridelava je smiselna na manjših površinah, predvsem višje ležečih, ki omogočajo ročno pletje, hitre intervencije zaradi morebitnega osipanja semena ter večjo previdnost pri času setve in žetve. Na večjih nižinskih površinah v Sloveniji se je pridelava rička doslej nakazala s kar nekaj težavami: svetovana količina za setev po literaturi 6 kg/ha je bistveno prenizka za večje površine, kjer se ne odstranjuje plevel mehansko, saj ga le ta hitro preraste, pri temperaturah nad 30 stopinj in istočasno suhemu zraku se ričku v nekaj dneh osipa seme.

Tla:

Riček potrebuje zračna tla in ne prenese zastajanja vode. Lahko ga sejemo tudi na srednje težka in težka tla.

Priprava tal:

Tla morajo biti dobro razpleveljena in pripravljena za setev s predsetveno obdelavo, saj je seme drobno. Po spravi predhodnih posevkov jeseni izvedemo oranje, ko lahko zadelamo tudi hlevski gnoj. Riček ni zahteven za predposevek, vendar moramo upoštevati, da spada med križnice (bolezni in škodljivci). Prejšnji posevek so lahko okopavine ali žito. Pred setvijo potrosimo gnojila, ki vsebujejo fosfor in kalij, glede na analizo tal. Dobre tri tedne pred setvijo tla pobranamo, da vzniknejo pleveli, ki jih pred setvijo pobranamo in s tem uničimo.

Setev:

Riček sejemo od sredine marca oziroma v prvi polovici aprila, da se rastlina razvije pred enoletnimi pleveli. Sejemo plitvo, ker je seme zelo drobno. Priporoča se ozka medvrstna razdalja oz. setev 'širom'. Gostota naj bi bila 400 rastlin/m². Zaradi boljše konkurenčnosti plevelom izberemo sorte, ki imajo širše liste. Odvisno od absolutne mase semena, lastnosti tal, vlažnosti, pritiska plevelov, literatura pogosto navaja, da sejemo 6 kg/ha semena, vendar je pri setvi na večje površine potrebna količina semena s ciljem ustreznega posevka vsaj 30 kg/ha. V praksi sejejo v naših razmerah do 60 kg/ha semena. Izvaja se tudi kombinacija setve rička in pšenice, saj imata podoben čas žetve, seme pa po žetvi ločijo s siti. Rastna doba rička je približno 90 do 100 dni, odvisno od lokacije (Čeh 2009). Vznik je lahko slabši, če so nizke pomladanske temperature in če sejemo, ko so tla še hladna (npr. v hladni in mokri pomladi). To se intenzivneje manifestira na težkih tleh.

Oskrba posevka:

Med rastjo opravila niso predvidena, razen pletja v primeru slabe konkurenčnosti posevka s pleveli in morebitnega dognojevanja z dušikom pred cvetenjem.

Gnojenje:

Je na osnovi analize tal. Potreba po hranilih je 30 kg/ha P₂O₅ in 50 kg/ha K₂O (pognojimo pred setvijo), priporoča se tudi gnojenje z dušikom (do 90 kg/ha N): v začetku vegetacije 60 kg/ha in pred cvetenjem, če je potrebno glede na stanje posevka ali analizo Nmin, 30 kg/ha.

Namakanje:

Riček je relativno odporen na pomanjkanje vode. Večja kapaciteta tal za zadrževanje vode pa pozitivno vpliva na količino pridelka v letih z manj padavin. Namakanje se v praksi ne izvaja, na manjših vrtnih površinah pa se zalije v času cvetenja in formiranja semena oz. po potrebi.

Bolezni, škodljivci in pleveli:

Pleveli: se pojavijo, če prepozno sejemo, da riček ne preraste plevelov ali/in če prereditko sejemo oziroma tla pred setvijo niso rapleveljena. V poskusih smo zasledili npr.: belo metliko, breskovolistno dresen, srhkodlakavi ščir, navadni ščir in osat.

Bolezni in škodljivci: Med boleznimi smo zasledili peronosporo na ričku (*Hyaloperonospora camelinae*) in pepelasto plesen, med škodljivci pa repičarja (*Meligethes aeneus*) in bolhača.

Fitofarmacevtska sredstva za zatiranje bolezni, škodljivcev in plevelov pri ričku pri nas niso registrirana, zato zatiranje ni mogoče.

Spravilo, sušenje in skladiščenje:

Riček žanjemo v juliju ali avgustu odvisno od lokacije in nadmorske višine ter časa setve. Žanjemo ga, ko je okrog 80 % luskov rumeno rjavih, še predno začnejo pokati. Predvsem na nižinskih lokacijah moramo biti pozorni na dozorevanje in odpiranje luskov. Te razvojne faze pri visokih temperaturah (nad 30 °C) potekajo zelo hitro in zato lahko zelo hitro pride do izgube pridelka. To moramo upoštevati pri načrtovanju žetve. Če je manjši posevek čist, ga pokosimo oz. požanjemo, če je prisotnega veliko plevela, posevek rička populimo. Riček zvežemo v snope in omlatimo. Žetev večjih površin je mogoča z žitnim kombajnom. Pri žetvi naj vsebnost vlage v semenu ne presega 11 %. Za shranjevanje semena je potrebna vlaga 8 %, zato je potrebno požeto seme dosušiti.

Pridelek

Je odvisen od letine in lokacije. Pričakovan pridelek v Sloveniji je 800 do 1200 kg/ha, odvisno od lokacije in skrbi za posevek.